
halen om dan toch *wel* die donderdagavond bij de laatste vergadering van de voorbereidingscommissie ten huize van Da Costa aanwezig te zijn.¹⁷ Met de trein was dat te doen. Gezien deze ‘externe’ beperkende factoren – tijd en geld – en anderzijds de aanwezigheid van enkele relatief snelle treinverbindingen, is het niet verwonderlijk dat in Odeon naast Amsterdammers, vooral personen uit de overige plaatsen van Holland alsmede uit het Utrechtse aanwezig zijn geweest.

Verwante bronnen bieden uitkomst

Om de beperkingen van de presentielijst zoveel mogelijk te onder-
vangen heb ik (zoals boven al bleek) een aantal verwante bronnen
geraadpleegd. In de eerste plaats de door Groen van Prinsterer
zelf nog uitgegeven briefwisseling met Wormser en de eveneens
door hem bezorgde briefwisseling met Da Costa, alsmede de grote,
door derden bezorgde, *Briefwisseling* van Groen.¹⁸ Daarnaast
raadpleegde ik onder meer de drie oudste jaargangen van VCS, de
Handelingen van de algemene synode van de Nederlandse Hervormde Kerk en de website *Wie Was Wie*.¹⁹

De predikheren doorgelicht

Omdat ‘predikanten’ en ‘leden’ in de presentielijst als afzonderlijke
categorieën zijn gerangschikt, doen zich bij de determinatie van de
33 daarop voorkomende predikheren betrekkelijk weinig problemen
voor. Th. Sanders van Woerden, in juli 1785 te Amsterdam
geboren, was de oudste; daarop volgde, met een half jaar verschil,
de Haagse predikant D. Molenaar. De jongste was de 23-jarige
D. Gildemeester, beroepen te Ophemert, gevolgd door de amper
24-jarige predikant van Zegveld I.C. de Vijver en de eveneens
24-jarige J.W. Felix van Longerhous-Schettens. De gemiddelde
leeftijd lag rond de 39 jaar. Al met al waren dit geen krasse oude
heren, die slechts terugverlangden naar de tijd vóór 1816. Verder
valt het op dat achttien van hen te Utrecht waren afgestudeerd;
daarna volgden Leiden en Groningen met respectievelijk acht en
vijf alumni. Twee voorgangers, L.G. James en J.C.I. Secretan, ont-
vingen hun opleiding in Zwitserland.

Het milieu waarin deze predikanten opgroeiden is niet altijd na
te gaan. Voor zover bekend hadden slechts acht à negen van hen
(afhankelijk van welke Broedelet bedoeld wordt) hun eigen vader
als beroepsvoorbeeld. Vrijwel niemand van dit groepje stamde echter
uit een echt predikantengeslacht.²⁰ Wel bestond er in een enkel
geval via de vrouwelijke lijn een relatie: de al genoemde I.C. de
Vijver was een oomzegger van D. Molenaar en daarmee neef van
diens eveneens aanwezige zoon A.J. Molenaar van Scheveningen.²¹
Negen voorgangers hadden een betrekkelijk ‘volkse’ afkomst;

¹⁷ DC, *Brieven* I, 305-316, m.n. 308, 310. GvP, *Briefwisseling* II, 909, n. 2; v, 180v. Om kosten te besparen verhuisde J. Rooseboom (1803-1870) van Amsterdam naar Ede.

¹⁸ Naast DC, *Brieven* I (1830-1849) ook III (1856-1860), Amsterdam 1876.

¹⁹ VCS 1847-1849. N.B. Jaargang 1847 opende in juli 1846! *Handelingen van de Algemeene (Christelijke) Synode der (Nederlandsche) Hervormde Kerk in het Koninkrijk der Nederlanden* 1816-1945 (*Hand. Syn. Herv. Kerk*).

²⁰ Alleen J.H.A.C. Hanewinkel stamde uit een echt predikantengeslacht. Zie verder: F.A. van Lieburg, *Repertorium van Nederlandse hervormde predikanten tot 1816*, 2 dln., Dordrecht 1996.

²¹ Weduwnaar D. Molenaar was in 1826 gehuwd met een weduwe, E.J. Eris(s)mann: de oudere zus van De Vijvers moeder A.C. Eris(s)mann. Nadien trouwden zowel een dochter (1837) als een zoon (1841) van Molenaar sr. met een (stief)neef/nicht De Vijver.